

תמלול הפודקאסט נקודה IL.

איך הישראלים גולשים ברשת?

בשיחה עם פרופ' שיזף רפאלי

יובל:

ברוכים הבאים לנקודה IL, הפודקאסט של איגוד האינטרנט הישראלי שעוזר לנו להבין מה הן השפעות העומק של האינטרנט על החברה, הכלכלה, הפוליטיקה והתרבות. אני דוקטור יובל דרור. היום נדבר על אחת הסוגיות הכואבות ביותר שכרוכות בעידן הדיגיטלי, סוגיה שקפצה שוב לראש התודעה בעידן הקורונה, הפער הדיגיטלי. כדי לדבר ולהבין את הנושא הזה אני מארח את אחד מחוקרי האינטרנט הוותיקים, המנוסים, הפוריים והמעניינים ביותר שפועלים בישראל. הפרופסור שיזף רפאלי. קשה להתחיל ולהציג את ה-CV המפואר שלו ולכן אסתפק ואומר ששיזף הוא לפחות בעיני בכיר חוקרי האינטרנט בישראל. אדם שפרסם אין סוף מחקרים. בין השאר על הנושא הזה שעליו נדבר היום, הפער הדיגיטלי. העמיד דורות של חוקרים. כיום הוא משמש כנשיא שנקר. אז כאמור אני עושה עוול עצום לקורות החיים שלו, אבל אני אסתפק בזה כי פשוט יש לי מיליון שאלות, בואו נתחיל.

שיזף ברוך הבא לנקודה IL.

שלום לך יובל, תודה.

שיזף:

יובל:

תקופת הקורונה דחפה את כולנו אל תוך העידן הדיגיטלי ומשום כך היא חידדה באופן דרמטי את המונח הזה. הפער הדיגיטלי. הוא רחוק מלהיות חדש המונח הזה, אבל נראה שלכל אחד יש הגדרה משלו. בשני משפטים, מה זה הפער הדיגיטלי?

שיזף:

פער, זה ההבדל בין מי שיש לו למי שאין לו. מה יש ומה אין. משתנה בין מגדיר למגדיר וזה מה שאולי מתסכל אותך, כשיש הגדרות שונות. בשנים הראשונות דיברו על פערים פיזיים, למי יש מכשיר ולמי קנו לבר מצווה או למי קנו לכיתה א', או למי קנו מנוי באינטרנט וכן הלאה. אני חושב שאנחנו פחות ופחות מדברים על מכשירים עצמם, על בעלות על הפלסטיק והסיליקון ויותר ויותר מדברים על פערים יותר עמוקים. ופער יותר עמוק זה הפער של היכולת והידע איך להשתמש. הפער של הנגישות והקיום של תכנים. הפער של היכולת לתרגם את מה שיש. את העושר האדיר של הזדמנויות ודרכי פעולה וכלים לצרכים שלך או שלך. יש סוגי שימוש בעולם המקוון שיאומצו ויחדרו גם אם לא נדאג להם, שלגביהם השאלה החברתית וגם השאלה של מדיניות, בעצם לא קיימת. ויש סוגי שימוש שאולי צריכים רק דחיפה קלה, איזה שהוא נאדג' כזה או אחר. יש כאלה שהם בעצם תהומות שצריך לבנות עליהם גשר. ויש כאלה שהם באמת בעיה חברתית ארוכת טווח. והפער

הדיגיטלי הוא בכל המקומות האלה. למשל, יש לנו פער דיגיטלי, נודה על האמת, שירשנו מאליעזר בן יהודה. המעבר מנוהג העמים לכתוב ולקרוא משמאל לימין להתעקשות שלנו לכתוב ולקרוא מימין לשמאל, עלה לנו אני חושב בכמה שנים של התפתחות הטכנולוגיה והניצול שלה.

זה עדיין עולה?

יובל:

בוודאי. לגמרי. לגמרי, אלה מאיתנו הוותיקים מספיק זוכרים את המאבקים על הפרוטוקולים של כתיבה ויזואלית או לוגית, כשכתוצאה מהם העושר של התכנים הוא פשוט לא שם. יש לנו עוני של תכנים בעברית. יש פער אחר שנובע מהתנגדויות תרבויות. בקהילות שונות מסיבות דתיות או מסיבות של מסורת, או מסיבות פוליטיות או מסיבות אחרות. יש ממש מחסומים. וישנו הפער, בל נכחיש אותו, עדיין הפער הסוציולכלכלי החברתי כלכלי שמונע משכבות שלמות באוכלוסייה לעשות את מה שאפשר לעשות מהכלים האלה, גם לצרכים של עבודה. גם לצרכים של הרחבת הדעת. גם לצרכים של קשרים חברתיים. וגם לצרכים שהם מעבר לפינה כמו למשל השימושים הפוליטיים.

יובל:

אז בוא... בוא נתחיל לפרק את זה. במחקר שפרסמה דוקטור אסמה גנאים בינואר 2018 בהזמנת איגוד האינטרנט, היא כותבת שפער דיגיטלי מתייחס בין השאר לזמינות ואיכות

הנגישות לאמצעים דיגיטליים. האם העובדה שלכל אחד מאיתנו יש היום טלפון סלולרי, סופר אולטרה חכם, בעצם מחסלת את החלק הזה של הבעיה? לכולם יש.

אז קודם כל לא לכולם יש. בוא איתי לטיול דרומה מבאר שבע,

שיזף:

נבקר בפזורה הבדואית ופתאום הכולם שאתה חושב עליהם ושאני חושב עליהם ושמרבית מאזיני הפוד קאסט הזה חושבים

עליהם, לא כולל אולי רבע מיליון בדואים בפזורה ובישובים הלא מוכרים. שנים, לא כולם יש, כי מגיל מסוים ומעלה, יש

אולי יכולת כלכלית, אבל אין יכולת מוטורית. ואין יכולת

קוגניטיבית. אז הינה עוד נתח מהאוכלוסייה שלא נכלל בכולם הזה המאושר שתיארת. שלישית, פערי השפה שכבר רמזתי

עליהם, הם בעייתיים. ומה שיש לאנשים, למשל אנשים

שדוברים רק אמהרית, או שדוברים רק רוסית, זה לא דומה

למה שיש למי שמרגיש בנוח בי לינגוולית, דו שפתית בעברית

ואנגלית. גם מה שיש למי שדובר ערבית זה לא מה שיש למי

שדובר עברית. אז הכולם החמים והדביק הזה הוא לא בדיוק

כולם וצריך לפרק אותו. מעבר לזה יש הבדלים טכנולוגיים.

מצטער לדווח לך יובל, אבל רמת הקליטה של וויפיי ושל G4

שיש פה בגבול תל אביב רמת גן, זה לא מה שיש בגליל. אפילו

אם אתה לא מאותגר כלכלית. אז יש מגבלות. גם כלכליות. וגם

טכנולוגיות. ובעיקר תרבותיות. דור שלם של צעירים בחברה

החרדית גדלים עם ההודעה החד משמעית של מנהיגיהם הרוחניים, שהאינטרנט הוא תועבה. זאת לא בעיה של גישה למכשירים, אבל זאת גם בעיה של גישה לתוכן. אגב, המשולש וערביי ישראל שגרים במשולש, זה עולם שונה מגוש דן. ושניהם, גוש דן והמשולש, הם עולם שונה מערביי הגליל. אני גר בחיפה. ערביי חיפה אולי במצב יותר טוב מאשר חלק גדול מהאוכלוסייה היהודית. אז צריך להיזהר לא ליפול לתוך סטריאוטיפים, אבל יש הבדלים.

יובל:

אז בוא נתחיל לפרק באמת את האוכלוסיות האלה. אנחנו יודעים שכמו שאמרת יש אוכלוסיות שבאופן מסורתי לא יתחברו לעידן הדיגיטלי, אחת מהן היא החרדים, דיברת עליהם. אבל בסקר השימושים של איגוד האינטרנט לשנת 2020, הוא התפרסם ממש לא מזמן, נרשמה סוג של הפתעה. 47% מהמשתמשים בחברה החרדית העידו שהשימוש שלהם באינטרנט בתקופת סגר הקורונה, הגל הראשון, מאוד התרחב, כך הם ענו.

שיזף:

למה הפער?

יובל:

27% מהחרדים אמרו שהם עבדו מהבית דרך האינטרנט, זה נתון גבוה יותר מכל פלח אחר באוכלוסייה. אז מה שאני שואל בעצם, האם זה בעצם אומר שכשאינן ברירה, מתחברים לאינטרנט?

שיזף: חד משמעית.

יובל: אז מהבחינה הזו, כל מה שהיינו צריכים זה פשוט לדחוף קצת

אוכלוסיות מסוימות לפינה והופ, הן מצמצמות את הפער?

שיזף: או להדביק את העולם במגפה עולמית. וזה כל מה שהיינו

צריכים. כן, תראה, האוכלוסייה החרדית היא לא אוכלוסייה

טיפשה. היא לא אוכלוסייה מפגרת. היא לא אוכלוסייה שעושה

דווקא. זו אוכלוסייה שיש לה מערכת ערכים, אני לא דבק

במערכת הערכים הזאת. אבל זו אידיאולוגיה, או אוסף של

אידיאולוגיות, שבין השאר מרגישות זרות ואולי אפילו קצת

פחדות מההשלכות של מצב תקשורתי חדש. האינטרנט זה

לא הטכנולוגיה הראשונה שמאיימת על מוסדות דת. אנחנו

יכולים לחזור להיסטוריה של הדפוס ומה שהדפוס עשה

לכנסיה הקתולית. וגם החרדים יודעים את זה. ולכן ההתנגדות

של מנהיגי הדת, גם בגלל הרבה מאוד תכנים פוגעניים וגם

בגלל מה שהם יודעים על מה שהטכנולוגיה הזאת תעשה

לשליטתם בצאן מרעיתם. התנגדות מובנת מאליה. גם

התופעה שחרדים, תופעה שכולנו מכירים, חרדים רבים יש

להם שני טלפונים, אחד כשר והשני לביזנס. אחד חסום

לאינטרנט. והשני פתוח לפעילויות האלה. גם התופעה הזאת

היא לא תופעה מפתיעה. מי שמכיר את התגובה של ההאמיש

בארצות הברית. מאוד מאוד דומה, מי שמעוניין יש על זה

ספרות ומחקרים, לא פחות מאשר על החרדים אצלנו בארץ. גם קבוצות אחרות שהן אדוקות באופנים כאלו או אחרים, אגב, לא רק אדיקות של דת, גם אדיקות קומוניסטית, היתה להם תגובה כזאת מוזרה לטכנולוגיה. המספר שמעניין אותי זה לא ה-47% שכן משתמשים, זה ה-53% שלא משתמשים וזה פער שעלנו האחריות לגשר.

יובל:

דיברנו על החרדים, המגזר הערבי שגם עליו התחלת לדבר, מציג תמונה קצת שונה. אני חוזר לאותו סקר, אם 27% מהחרדים דיווחו שהם עברו לעבוד מהבית דרך האינטרנט, רק 13% מהמשתמשים הערבים דיווחו שזה מה שהם עשו. מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה שבעוד שהפער בין יהודים לערבים בשיעור השימוש היום יומי באינטרנט הוא יחסית קטן, 82% לעומת 77%, קיים פער ניכר בשיעור השימוש במחשבים, בין יהודים וערבים. 77% לעומת 46%. מה מיוחד במקרה של הערבים אזרחי מדינת ישראל, בכל הקשור לפער הדיגיטלי?

שיזף:

יש הרבה מאוד תחומים שבהם הערבים לא רק עושים חיל, אלא הם מתחילים להיות רוב. למשל במקצועות הרפואה. אני צריך להזכיר שלמיעוט דובר ערבית בישראל יש דבר אחד שהוא כן משותף, וזה שהוא דובר ערבית. וכיוון שהוא דובר

ערבית יש לו מחסומים של תקשורת. שאגב, הם משני

הצדדים, אתה קורא או כותב ערבית?

יובל: לא.

שיזף: זהו.

יובל: אבל אני מנסה להבין האם בעצם אני מזה צריך להסיק

שהפער בין יהודים וערבים הוא יותר קטן?

שיזף: אני אומר שהפער בין חלק מהיהודים לחלק מהערבים בכלל

לא קיים. תסתובב במקצועות כמו רוקחות, ראיית חשבון

ודומיהם. אין פער. אבל הפער הטכנולוגי בהחלט בהקשרים

שונים קיים. אני הייתי רוצה לראות הרבה יותר בני ובנות

המגזר הערבי הולכים ללמוד הנדסה ובמיוחד הנדסת תכנה.

וצריך להשקיע בזה. זה לא פשוט. גם זה לא פשוט להיות נער

שגדל בטירה או בקלנסואה, או באום אל פאחם ולהצטרך

להתחרות בתלמידים אחרים, כשאתה בשפה השנייה שלך

והם בשפתם הראשונה.

יובל: יש גם פער בסוג השימושים, זאת אומרת אנחנו יודעים שבערך

שני שליש מהאוכלוסייה היהודית משתמשים בשירותים

מקוונים, ממלאים טפסים, משלמים... ורק שליש מהאוכלוסייה

הערבית.

שיזף: אהה. אם אני רוצה להזמין ארוחת ערב פה בתל אביב, אז אני

משתמש באפליקציה של וולט, או של משלוחה. אם אני רוצה

להזמין ארוחת ערב בבקע אל גרביה, לא יהיה לי מענה, לא
בוולט ולא במשלוחה. אז גם לא יהיה שליח שיודע להשתמש
בטלפון הסלולרי שלו כדי לנווט, אבל זה יותר עמוק מזה. ניסית

פעם למצוא כתובת בבקע אל גרביה? פשוט להגיע לאיזה
שהוא מקום. זאת אומרת, אנחנו מדברים... אז אומרים לך...
לכל היותר אומרים לך, זה ברחוב הראשי מול הדואר. אבל
רחוב עם שם ומספר כמו שמקובל באוכלוסייה היהודית? אלה
מגבלות, אגב, קל לפתור אותן, שהן סוג של מעטפת לשאלת
הטכנולוגיה. תנסה להזמין בעלי אקספרס בלי כתובת. כל אלה
הם הסוג של מכשלות, אגב, אותן מכשלות גם במאה שערים
ואותן מכשלות גם בישובים קטנים בפריפריה דוברת העברית.
פער דיגיטלי מתקיים, ציינת את זה קודם, לא רק בין קבוצות

יובל:

אוכלוסייה, אלא גם בתוך קבוצות האוכלוסייה בין צעירים
למבוגרים. עד כמה הבעיה הזו בעיניך היא שכיחה ומטרידה
ומשהו שכולנו צריכים לתת עליו את הדעת?

יש איזה שהוא מתאם בין דרגת הצעירות ובין רמת השימוש,
ההכרות, הנכונות להתנסות. יש דברים שמזמנים את הצעירים

שיזף:

ממילא, למשל, כל העניין המגדרי וה... של מה שנקרא
relationship, של יחסים ורומנטיקה וסקס וכן הלאה, שחי
ובועט ברשת. כנראה מושך יותר את מי שההורמונים אצלו
צומחים יותר גבוה. וכנראה שבגיל מסוים אומר לך יהודי בן

65, שזה ישנו אבל פחות מניע כל דבר. אז אולי יש עניינים ביולוגיים שמזרזים את הצעירים. גם עניין הראייה וגודל האצבעות והיכולת לשלוט במקלדות קטנות וכן הלאה. אלה כולן בעיות פתירות. קטנות ופתירות. הבעיות היותר גדולות הן ההבנה. כי אני חושב שההתנגדות התרבותית והפסיכולוגית, חרדה משינויים, הדבקות במומנטום של מה שהיה קודם, כל אלה באופן טבעי, בכל מקום, בכל תרבות, מאפיינים אנשים מבוגרים יותר מאשר אנשים צעירים. ופה צריך דווקא להראות, וזה תפקיד של מערכות ציבוריות, צריך להראות לאנשים היותר מבוגרים שיש פה לא רק חובה או כורך, לא רק כלי שמאפשר לדבר עם הנכדים גם בזמן סגר, לא רק מקור לשעשוע. יש פה ממש משהו מדליק, סליחה על הביטוי שלא שגור אצל קשישים, אבל יצא לי קצת לעבוד למשל עם גמלאים על כתיבת ערכים בוויקיפדיה. כתיבת ערכים בוויקיפדיה לאנשים שהם כבר גמלאים, זה דבר כל כך נפלא. קודם כל זה תעסוקה, שנית, זה הזדמנות לקשר עם אנשים. שלישית זה הזדמנות ליישם דברים שיש להם, ידע וניסיון ובשלות וכיוצא באלה. אז פה זה לא רק כורך, זה לא רק עוד פעם תקועים בסגר והצורה היחידה לדבר עם הנכד זה בווטסאפ או משהו, אלא זה ממש להחזיר תוכן לחיים. ולכן דווקא אצל מבוגרים, שבדידות היא אולי המחלה הקשה ביותר שהם סובלים ממנה.

דווקא אצלם רשתות שמפיגות חלק מהבידודות, זה הזדמנות שאנחנו צריכים לדחוף. אנחנו, כשאני אומר אנחנו, אנחנו החברה, אנחנו, המגזר השלישי, זה אנחנו הממשלה. אנחנו המשפחות של הקשישים וכן הלאה.

יובל: הפער הדיגיטלי, הנזקים החברתיים והכלכליים שהוא גורם, הם באמת, הם רוחביים, הם נמצאים בממדים רבים, אבל השאלה אם זו סוגיה שצריכה להטריד את מקבלי ההחלטות, את קובעי המדיניות, או שזו בעיה של הפרט? זאת אומרת, האם אנחנו צריכים לבוא למדינה ולהגיד, זה עניין שלך. או שאנחנו צריכים להגיד, זה עניין שלך האזרח.

שיזף: לא חשוב מה הפילוסופיה הפוליטית שלך, יש איזה שהם דברים שאתה חושב שהמדינה צריכה לעסוק בהם. באופן כזה או אחר, המדינה צריכה לעסוק בביטחון לאומי ואישי. באופן כזה או אחר, המדינה צריכה בדרגה מסוימת, אני חושב בדרגה עמוקה, להתעסק בשאלות של בריאות. היא צריכה לעסוק בחינוך. והיא צריכה לעסוק בתעסוקה ודיור. אלה דברים שברור שיש למדינה תפקיד בהם. המערכת הטכנולוגית שהרשת מייצגת, מחשבים וכן הלאה, היא מערכת שיש בה הזדמנויות בלתי רגילות לכל הנושאים האלה. גם לדיור וגם לבריאות. גם לחינוך, גם לביטחון. וזה עוד לפני שדיברנו על ערכים. ערכים של שותפות ושל קשר. ולכן זה לגמרי עניין של

המדינה. זה הרבה יותר עניין של המדינה מאשר תחומים
אחרים ששם אפשר לשאול, האם זה עניין של המדינה
להתעסק בדת? להפעיל מקוואות? להעסיק רבנים? הרבה
פחות לדעתי מרשת שנוגעת לכולם. האם זה עניין של המדינה
לעשות רגולציה בתחומים שהיא עצמה בשנים האחרונות
מנסה לסגת מהם? אני חושב שהרשת, בשל הנוכחות שלה
כמעט בכל תחום חיים, בשל זה שהיא הולכת והופכת להיות
הפלטפורמה שעליה מתקיימים חיינו, היא עניין ראשון לקיומה
של מדינה, כל עוד יש מדינה.

אנחנו יודעים שמערכת החינוך מקפידה בשנים האחרונות
לפחות לשלב בבתי ספר שיעורים שעוסקים באוריינות
דיגיטלית. א', האם זה מספיק? ו-ב', עד כמה בעיניך ולמיטב
ידיעתך, מערכת החינוך לוקחת חלק בפתרון הבעיה הזאת
והאם זה מספיק? האם מערכת החינוך נרתמת לטובת העניין
הזה מספיק בעיניך?

יובל:

השאלה איך מודדים. מערכת החינוך נרתמת המון לעניין הזה.
תקציבי ענק בסכומים שגורמים סחרחורת, כשאתה שואל כמה
כסף הוציאו על התקנת לוחות חכמים. או כמה כסף הוציאו על
ציוד מחשב לכל מורה. או כמה כסף וכן הלאה. אז במובן הזה
במדד של שורות תקציב, מערכת החינוך נרתמת, היא צריכה
יותר, אבל לא זה העניין. אבל מערכת החינוך אני חושב,

שיזף:

צריכה לעשות דברים שהיא לא עושה ולא צריכה לעשות כמה דברים שהיא כן עושה. זה נושא לדיון רציני, שקשור בשאלה מה היא אוריינות. זאת אומרת מה צריך ללמד. שימוש נכון בטכנולוגיה בסביבות חינוך מתחיל מספרים אלקטרוניים, יותר פוד קאסטים ושימוש בהם. יותר שימוש במקורות קיימים מקוונים. יש עולם גועש של קורסים מקוונים שממש קשה לדעת שהם קיימים. אם תיכנס לספרייה ממוצעת של בית ספר או של מוסד להשכלה גבוהה, לא תמצא זכר. עדיין יהיו הרבה ספרים מודפסים אבל לא יהיה קטלוג, לא יהיה פוסטר ענק... הספרנים לא ידעו לכוון אותך לבחור קורס מתאים מקורסרה, שהוא יותר עדכני, יותר חי, בנוי יותר נכון. למרות שהוא בחינם והספר לא בחינם. עוד יותר מזה? העולם המקוון מזמן לנו להשתמש, לפתח, להטמיע סימולציות ומשחקים. יש יחסית מעט סימולציות ומשחקים בעברית ומערכת החינוך אשמה בכך. זה לא עניין שאין כסף. זה עניין של סדרי עדיפויות. אז התשובה המקוצרת היא, עושים הרבה, מוציאים על זה המון כסף. אני לא חושב על הדברים הנכונים ואני לא חושב על סדרי העדיפויות הנכונים.

יובל: טוב, אז אתה ממש מרים לי להנחתה. אתה אמרת שזה לא עניין של תקציב. ובכל זאת אני נותן לך. אני נותן לך עשרה מיליארד דולר. ואני אומר לך, שיזף אתה מטפל בנושא הזה

כבר הרבה מאוד שנים, קח את הכסף ואולי לא תפתור את העניין באופן מוחלט, אבל בוא... תראה לנו מה... הינה התכנית שלך לטיפול בבעיה. אז אמרת שאתה לא בהכרח צריך כל כך הרבה כסף, אני גם נותן לך את הכסף הזה. מה בעיניך אנחנו כחברה, כמדינה, צריכים לעשות?

אנחנו צריכים לאתר את הפערים והתחלנו למפות אותם קודם.

שיזף:

אנחנו צריכים לא ליפול בפח של לחשוב על פער אחד, אלא להבין שיש הרבה פערים. אנחנו צריכים לא להסתנוור מן הטכנולוגיה. הפלסטיקה והסיליקון. ולהבין שכמו שאנחנו כבר אומרים עשרים שנה, content is king, התוכן הוא העיקר. וכשמדובר על תוכן, זה לא רק תוכן, זה גם הפעלות ופעילויות. וגם הגדרת האתיקה והמוסר והחקיקה. אנחנו צריכים להסיר מגבלות. והמגבלות האלה כוללות חקיקה לא הגיונית שיש, כולל חקיקה חדשה. רגולציה לא הגיונית שיש. אנחנו צריכים לטפל ביצירה שהיא חשובה לנו. למשל, אני חושב שאין הצדקה מוסרית לזה שהוויקיפדיה בעברית היא עשירית בגודלה מהוויקיפדיה באנגלית. מה? יש לנו תרבות יותר מצומצמת? לא, יש לנו תרבות הרבה יותר וותיקה. מעניינת אותי מאוד וויקיפדיה. אני חושב שהיא אחת מיצירות הפאר של התרבות של דורנו. היינו צריכים לשים עין גם על הוויקיפדיה העברית וגם על הוויקיפדיה הערבית, להפוך להיות אור לגויים

בהקשר הזה. שמה הייתי שם סכום גדול. מתוך זה ייצא הרבה מאוד למערכת החינוך. באופן דומה הייתי נכנס לכל העניין של ספרות. הספר המודפס נמצא איתנו 500 שנה. אני חושב שהוא חי את שנותיו האחרונות. כשם שהספר המודפס שינה דברים, כך גם האינטרנט משנה דברים. בואו נבין את זה. בואו נדאג לזה שלא תהיה יצירת תרבות ישראלית לא זמינה בצורה דיגיטלית. זה נכון גם לגבי טקסט וגם לגבי צורות יצירה אחרות.

יובל: זה מעניין, אבל אתה לא מדבר, לא על סיבים אופטיים ולא על

תדרים ולא על מחשבים.

שיזף: אמרתי, לא טכנולוגיה.

יובל: קונטנט?

שיזף: לגמרי, content is king. תראה, את הסיבים האופטיים ואת

המכשירים, התעשייה והביקוש האזרחי ישלים. אני שייך לדור

שעוד זוכר... אני למדתי בבית ספר יסודי בתחילת שנות

השישים של המאה ה-20. אני עוד זוכר שבשולחנות בכיתות

שבהן למדתי, היה חור קטן במרכז השולחן. כששאלנו מה זה

החור הזה, אמרו, האחים הגדולים שלכם עוד זוכרים שבחור

הזה היה כסת של דיו. אז בית הספר היה אחראי לשים כסת

ולמלא בו דיו, כדי שהתלמידים ש... קיבלו את האישור לעבור

לכתיבה בציפורן יוכלו לכתוב. אני שייך לדור מעבר שהחור עוד

היה אבל הכסת כבר לא היתה. והרעיון שבית הספר מספק לילדים את העט, גם הוא עבר מן העולם. מה שאנחנו כן חייבים לו איזה שהיא דחיפה ריכוזית... וגם כן, לא שליטה. לא ממש החלטה של מנכ"ל משרד החינוך, אבל דחיפה תקציבית. לשם נגייס חלק מהמתנה שקיבלת... שקיבלתי ממך. זה לעניין התוכן. תראה, כולנו זוכרים את חוזר מנכ"ל משרד החינוך ב-2011.

יובל: כולנו זוכרים...

שיזף: אה, בוא נזכיר.

יובל: אה, אוקי.

שיזף: חוזר מנכ"לית משרד החינוך מ-2011, שבו בסעיף קטן 6.1.3

כתוב איש צוות חינוכי לא ייצור קשר עם תלמידיו ברשת חברתית. לא יאשר בקשת חברות של תלמידיו.

יובל: וואו, עברו 9 שנים מאז?

שיזף: עברו 9 שנים מאז.

יובל: וואו...

שיזף: אתה רואה? אתה יכול לראות את זה בצבע השערות שלי, אני

הייתי אז ג'ינג'י בוהק. כן... החוזר הזה היה מעניין, כי זה היה סוג של תגובה מערכתית לא נכונה. התגובה המערכתית בכלל בדרך כלל לא צריכה כזאת שמרסנת. היא צריכה להיות כזאת שמעודדת. והיא צריכה לעודד תוכן. ובכלל לנסות להוריד ידיים

עם ענקי הטכנולוגיה... זה לא עובד. זה... לא זה ה... לא שזה
לא מוצדק לפעמים... חפש איפה אתה יכול להועיל, במקום
איפה אתה חושב שתוכל להיות אבו עלי ולרסן.

יובל: כשאתה מסתכל על העולם. העולם הוא גדול ויש בו כל מני
סוגים של מדינות. יש מדינה שאתה יכול להגיד לי, תשמע
יובל, תסתכל על המדינה הזאת, היא עשתה את זה כמו
שצריך?

שיזף: לא.

יובל: אפילו לא אחת?

שיזף: מדברים על מערכת החינוך הפינית וזו הקוריאנית. וזו
שבסינגפור. ומדברים על הצלחות מעניינות במקומות אחרים.
אני חושב שיותר חשוב שנלמד מטעויות בעולם. מדברים
שנעשו לא נכון. אתן דוגמא ממש בולטת באותו הקשר של מה
שדיברנו עד עכשיו, הצרפתים ניסו לחוקק איסורי הבאת
מכשירים לבתי הספר על ידי התלמידים.

יובל: מאיזה טעם?

שיזף: מכל הטעמים שאתה יכול להעלות על ה...

יובל: טעם של שוויון?

שיזף: גם טעם של שוויון. גם טעם של חומרים לא רצויים. גם טעם
של ה-תשומת הלב של התלמידים. גם כל מני טיעונים שאני
שולל אותם מכל וכל, נגד מולטי טסקינג, מכל הטעמים שאתה

יכול להעלות על דעתך. היה ניסיון, למיטב הבנתי, לא רק שהוא לא הצליח, אלא שהוא נתקל בקורונה בהתנגשות חזיתית. לאסור על תלמידים להביא מכשירים לכיתה. כדאי שנלמד מהכישלון הזה אולי יותר מאשר אפילו סיפורי הצלחה בכל מני מקומות. אני לא אוהב להיתלות בהצלחות של מדינות אחרות, גם מהטעם שההקשר במדינות אחרות הוא מאוד שונה. מערכת חינוך שמלמדת תחת שמונה חודשי שלג בשנה, לא דומה למערכת חינוך שאפשר לצאת החוצה ולשחק בחוץ. מערכת חינוך שפועלת בתרבות מזרח אסייתית של כבוד ושל הדר, קשה קצת להביא אותה למופרעים כמוך וכמוני. אז להגיד למה אנחנו לא קוריאה? זה... אנחנו לא קוריאה. בוא נראה מה אנחנו.

יובל: אתה רואה? אנחנו בסוף 2020. אנחנו עדיין מתעסקים בנושא הזה. כשאתה מסתכל קדימה, שנתיים, חמש, עשר שנים קדימה, עד כמה אתה אופטימי שנצליח לצמצם באופן ניכר, הייתי אומר, את הפערים שאנחנו רואים היום? עד כמה אתה אופטימי?

שיזף: נתחיל מאיזה אמירה פילוסופית כללית. הפערים היו, יש ותמיד יהיו. לחפש עולם אוטופי שבו אין פערים, זה להיות טמבל. אני נולדתי בקיבוץ וביחד עם הקיבוץ התעוררתי מה... חוויה הזאת. אז לא יהיה שוויון. ותמיד יהיה מי שיש לו יותר. ויש גם

יתרונות לפעמים לפערים, אבל להמשיך לרדוף אחרי שיפורים שחלקם שיפורים שקשורים לסגירת פערים, צריך. יש סיפור מאוד מאוד מעלף, על סגירת פער במערכת החינוך בשנות השישים, אז אפילו אני עוד לא הייתי באינטרנט, בארצות הברית. באמצע שנות השישים ג'ונסון נבחר להיות נשיא ארצות הברית. ו... מיד אחרי רצח קנדי. והוא שם לעצמו למטרה לבנות את מה שהוא קרא לו, ה- great society והפנה המון תקציבים לסגירת פערים חינוכיים בין אוכלוסיות שונות. בעיקר באוכלוסיות מיעוטים, שחורי עור ולבנים. עשרות מיליונים, מאות מיליונים של דולרים הלכו להפקת תוכן. שם כבר הבינו את הצורך בתוכן מוקדם מאוד. וייצרו בתקציבים האלה יצירות פאר של תוכן, בין השאר, את הטלוויזיה החינוכית שהומצאה בהקשר הזה. sesame street למי שעוד זוכר, children's television workshop וכן הלאה. התקווה היתה שההשקה הזאת תסגור את הפערים בין מי שיש לו לבין מי שאין לו, בין מי שיש לו קצת למי שיש לו יותר. או הטלוויזיה, היא תעשה... התוצאה הסופית היתה באמת העלאת רמת הילדים, ילדים התחילו ללמוד לקרוא בגיל יותר צעיר, ילדים למדו חשבון. ילדים למדו שפה זרה וכן הלאה. הסדרה הזאת, למי שזוכר את סממי סטריט, אני עוד הושבתי את הילדים שלי

לראות קלטות של סומי סטריט באנגלית וגם הגרסה

הישראלית. אבל...

אבל...

יובל:

אבל... במחקר הערכה של התרומה הסופית של ההתערבות

שיזף:

הזאת של ה-great society הממצא הוא שהפערים גדלו. זאת

אומרת, מההשקעה בתוכן ובטכנולוגיה, האוכלוסיות שיותר

קשה להן קודמו ואילו האוכלוסיות שיותר טוב להן קודמו עוד

יותר. זאת אומרת, שהפער נטו גדל. אז מה להסיק מזה? לא

לקדם? לתת גישה לאינטרנט רק לעניים? בכל מקרה אנחנו

רואים במהומות בארצות הברית על רקע גזעני, שארבעים

חמישים שנה מאוחר יותר, הבעיה לא נפתרה. ואם אתה שואל

האם היא תיעלם? לא, היא לא תיעלם, ימשיכו להיות פערים.

זה לא פוטר אותנו מלעסוק בזה עכשיו. אני אגיד לעניין אחר,

או חלק אחר של התשובה לשאלה האם אני אופטימי,

כששואלים אותי האם אני אופטימי, אולי בניגוד לך, אני תמיד

אומר, אני מאוד אופטימי. מאוד אופטימי. אני חושב שהחיים

שלי הרבה יותר טובים מאלה של שניים או שלושה דורות לפני.

והחיים של הנכדים שלי ואלה שאחריהם, הרבה יותר טובים

משלי. אנחנו במגמת שיפור. אם מגמת השיפור הזאת כוללת

גם חריקות של פער, אז יש גם פרנסה, יש במה להתעסק.

אבל זה לא פוגע באופטימיות שלי. אנחנו חיים יותר וכואב לנו

פחות. ואנחנו נהנים יותר. ואנחנו צורכים יותר תרבות. ואנחנו, פתאום יש פוד קאסטים להקשיב להם. ויש ספוטיפיי לשמוע שם מוזיקה. ויש רשתות חברתיות ליצור קשר. ויש עושר אדיר. דווקא בגלל שיש עושר אדיר, היינו רוצים לעשות את כל מה שאפשר כדי לחלק אותו רחב יותר. ועוד לא דיברנו על הזדמנויות כלכליות ותעסוקה. ועוד לא דיברנו על אתגרים חדשים משלו. המחשב הלומד, לומד גם את הסטריאוטיפים ואת הגזענות ואת האלימות שלנו. ואנחנו נצטרך לטפל בבעיה הזאת. זה יהיה פער מסוג חדש. המחשב הלומד יהפוך רבים מאיתנו למובטלים. נצטרך לטפל בבעיה הזאת. אני לא עיוור לאתגרים. אבל אני ממש מקבל אותם בשמחה.

אני רואה בזה הזמנה לשוב ולדבר איתך בעוד חמש ועשר שנים, על כל הנושאים שאתה... עליהם דיברת. פרופסור שיזף רפאלי, תודה רבה שהגעת לכאן. עד כאן להפעם. אני דוקטור יובל דרור, אני מזמין אתכם להצטרף אלינו לפרק הבא שתוקף את הסוגיה הזו ממש של הפער הדיגיטלי אבל מכיוון קצת אחר. הכיוון של התשתיות הפיזיות. אלו שמחברות אותנו לרשת. המצב בישראל הוא... מורכב. ניפגש בפעם הבאה. רוצים לדעת עוד בנושא שעליו דיברנו וגם בנושאים אחרים? היכנסו לאתר האינטרנט של איגוד האינטרנט הישראלי.

יובל:

www.isoc.org.il

